

Nr 9

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner angående offentlighet för personundersökning i brottmål.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas de likalydande motionerna I: 95 av fru Lundblad och herr Mårtensson (båda s) och II: 246 av fru Holmkvist samt herrar Johnsson i Blentarp, Johansson i Simrishamn, Gustavsson i Ängelholm, Pettersson i Lund, Jönsson i Arlov och Bengtsson i Landskrona (alla s). Texten är tryckt i *andra kammaren*.

Hemställen avser: »att riksdagen måtte hemställa till Kungl. Maj:t att föranstalta om en översyn av bestämmelserna om offentlighet för personundersökning i brottmål i rättegångsbalken och sekretesslagen».

Gällande bestämmelser

Bestämmelserna om offentlighet vid domstol och om undantag därifrån finnes i 5 kap. 1 § rättegångsbalken. I paragrafens andra stycke stadgas bl. a. att i brottmål skall, när skäl därtill är, förhandling som angår personundersökning, sinnesundersökning eller annan utredning rörande den tilltalades levnadsomständigheter och personliga förhållanden i övrigt, äga rum inom stängda dörrar. Föreskriften infördes i rättegångsbalken år 1964. Dessförinnan fanns motsvarande bestämmelser såvitt gällde personundersökning i lagen om personundersökning i brottmål och beträffande sinnesundersökning i sinnessjuklagen. Överflyttningen till rättegångsbalken skedde på förslag av strafflagberedningen. Beredningen ansåg att sekretesskydd borde kunna ges även åt andra former av personutredning än de nyss nämnda. Den anförde att personundersökning, sinnesundersökning och annan personutredning i brottmål ofta berörde förhållanden av högst personlig art, vilkas yppande i en offentlig rättegång kunde innebära synnerligt lidande och obehag såväl för den tilltalade själv som för andra personer. De skäl på vilka den offentliga handläggningen i brottmål grundades torde enligt beredningen endast sällan motivera, att sådana förhållanden bringades till allmänhetens kännedom. Att så skedde betecknades som särskilt otillfredsställande i de fall då den tilltalade sedermera av domstolen friades från brottet.

Departementschefen, som i propositionen (prop. 1964: 10) följde straff-

lagberedningens förslag, uttalade att det inte torde vara erforderligt att i lagtexten närmare angiva förutsättningarna för att domstolen skall kunna förordna om handläggning inom stängda dörrar. Avvägningen mellan offentlighetsintresset och den misstänktes eller andras intresse av skydd mot insyn i enskilda angelägenheter borde enligt departementschefens mening kunna anförtros åt domstolarna utan att detaljerade anvisningar skulle behöva ges.

I sekretesslagen finns inte någon särskild bestämmelse som tar sikte på personundersökning i brottmål. Däremot stadgas i lagens 36 § att om förhandling i mål vid domstol hållits inom stängda dörrar, därvid företedda handlingar icke utan domstolens tillstånd må utlämnas innan målet blivit skilt från dess handläggning. Domstolen äger ock i avvidan på sådan förhandling besluta att handlingar som inkommer i målet icke utan dess tillstånd må utlämnas. Domstolen kan också förordna att handling som föredragits inom stängda dörrar inte får utlämnas utan domstolens tillstånd innan viss tid förflutit, dock högst 70 år från dagen för förordnandet. Dessa bestämmelser torde kunna tillämpas på en till domstol ingiven personundersökning. I detta sammanhang bör också nämnas föreskriften i 39 § att lagen inte länder till inskränkning i parts rätt att ta del av handlingar i mål och ärenden hos domstol och annan myndighet. Finnes av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen vara av synnerlig vikt att innehållet i annan handling än dom eller beslut icke uppenbaras må dock utlämnande av sådan handling till parten vägras.

En statlig utredning, offentlighetskommittén, framlade år 1966 ett betänkande med förslag till ny lagstiftning om offentlighet och sekretess (SOU 1966: 60). Såvitt gäller den här aktuella bestämmelsen i 5 kap. 1 § rättegångsbalken om offentlighet vid domstolsförhandling föreslår kommittén ingen ändring. I fråga om allmänna handlingars offentlighet och undantagen därifrån föreslås däremot helt nya regler. (Närmare uppgifter om förslaget lämnas i utskottets utlåtande nr 8 till årets riksdag.) De föreslagna bestämmelserna torde emellertid lämna ungefär samma möjligheter till sekretess för personundersökning vid domstol som de gällande reglerna. Offentlighetskommitténs betänkande har remissbehandlats. Chefen för justitiedepartementet har därefter meddelat att frågan om ny lagstiftning med hänsyn till framkommen kritik kommer att göras till föremål för ny utredning samt att en kommitté skall tillsättas för detta ändamål (prop. 1968: 126 s. 6).

Motionen

Motionärerna anför att det förekommer att personundersökningen i sin helhet uppläses inför offentligheten, vilket kan kännas kränkande för den tilltalade och hans närmaste samt bidra till en försämrad inställning till

återanpassningen. Undersökningen innehåller ofta detaljerade upplysningar om föräldrarnas förhållanden och familjens intima mänskliga relationer, såsom angående alkoholmissbruk, otrohet, relationer till släktingar, grannar och arbetskamrater, samt om ekonomiska förhållanden och dylikt. I rättssalen kan vid rättegångstillfället utom rättens medlemmar och den tilltalade även finnas släkt, vänner och andra åhörare samt representanter för pressen. Viss möjlighet att komma till rätta med problemet är att ärendet handlägges inför lyckta dörrar, men den utnyttjas inte alltid.

Med stöd av sekretesslagen 38 § begär domstolar att få taga del av barnavårdsnämnds eller nykterhetsnämnds handlingar angående den tilltalade — material som annars är sekretessbelagt jämlikt sekretesslagen 14 §. Även detta kan ges offentlighet genom uppläsning i rättssalen. Därigenom kan förtroendet rubbas mellan socialarbetaren, social-, nykterhets- och barnavården och den tilltalade på ett sätt som försvårar eftervården.

Av individualpreventiva skäl synes, framhåller motionärerna vidare, en sådan uppläsning inför offentligheten icke vara till gagn. Ej heller några allmänpreventiva skäl talar för denna form av delgivning till rätten. Den allmänna offentlighetsprincipen synes icke vara hindrande för att av mänsklig hänsyn ett undantag i denna kan göras, t. ex. genom att med parternas medgivande innehållet i personundersökningar och sociala utredningar i de delar, vilkas uppläsning skulle kunna skada den enskildes anpassning och ej heller nödvändigtvis erfordras för offentlighetsprincipens upprätthållande, inte uppläses i rättssalen utan på annat sätt delges parterna och rättens ledamöter.

Utskottet

Domstol kan enligt gällande lagstiftning i brottmål hålla förhandling, som angår personundersökning eller annan personutredning, inom stängda dörrar. I förevarande motioner framhålls att denna möjlighet inte alltid utnyttjas. Det förekommer att personundersökning uppläses vid offentlig domstolsförhandling, vilket kan lända till skada för den tilltalade och andra berörda personer. Utskottet har inhämtat att en utredning, som skall fortsätta arbetet på en revision av sekretesslagstiftningen, inom kort kommer att tillkallas. Vid detta arbete torde även förevarande sekretessproblem komma under övervägande. Med hänsyn härtill saknas enligt utskottets mening anledning till någon riksdagens åtgärd i anledning av förevarande motioner. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen avslår motionerna I: 95 och II: 246.

Stockholm den 19 februari 1969

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Harald Pettersson (cp), Sörlin (s), Sten Andersson (s), Hernelius (m), Sörenson (fp), Nyquist (s) och fröken Lundbeck (m); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), Henningsson (s), Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Nelander (fp), Andersson i Storfors (s), Werner (m) och Jons-son i Mora (fp).